

Gerōn

Tijdschrift over
ouder worden
& samenleving

Ouder worden en
de terugkeer van
maatschappelijke
ongelijkheid

— Jan Baars

Nieuwe tijden,
nieuwe
prioriteiten?

— Dorly J.H. Deeg

Ouderen: hoe gaat het met hen/met ons?

Een essay van Jan Coolen

Ondernemend ouder worden in Senior Smart Living

ALEX SIEVERS

"All the healthy talk, ... shit that! People have to learn how to dance." Ik ben in gesprek met Joszi Meskan in haar Victoriase huis ergens in San Francisco. Vrijwel elke dag sleept ze op haar 74ste haar schildersbenodigheden drie trappen op en af. Omdat het leuk is dingen te doen die je wilt doen. Omdat je de regie over je eigen leven vooral zelf moet willen voeren. Omdat het je jong en ondernemend houdt.

Senior smart living

Vergrijzing en seniorenhuisvesting zijn actuele thema's geworden. De ouderenpopulatie groeit de komende vijftien jaar van 4,5 naar 6 miljoen 55-plussers: een groei met 30%. De senior van straks is een andere senior dan die van vandaag, met verderstreckende wensen en verwachtingen vanuit een andere opvatting en moraal. Ondernemend ouder worden zal voor steeds meer senioren de norm zijn. Daarbij brengen de veranderingen in de zorg een nieuwe woonvraag met zich mee. Een en ander zal leiden tot een kwalitatief en kwantitatief tekort aan woningen en woonmilieus die aantrekkelijk zijn voor vitale senioren in de derde en vierde levensfase. Het concept Senior Smart Living is zo'n aantrekkelijk woonmilieu.

De demografische context was er één om te starten met senior smart living. Drie andere invalshoeken waren (1) De afname van beschikbare publieke gelden in zorg en welzijn met daaraan gekoppeld de toenemende concurrentie in de zorg. (2) De grote tekorten van aantrekkelijke woningen voor senioren en gehandicapten. En (3) de omvangrijke en

steeds maar groeiende eenzaamheid onder senioren. Onderzoek spreekt hier van 30% eenzame senioren, en 8% ernstig eenzamen.

Senioren verhuizen eigenlijk te laat. Ze verhuizen pas als om fysieke redenen daartoe de noodzaak bestaat. Bijkomend aspect is dat hen na die verhuizing moeilijk valt om in een nieuwe omgeving weer een nieuw sociaal netwerk op te bouwen. Tegelijk zien veel senioren ook in hun bestaande omgeving hun netwerken snel kleiner worden. Vereenzaming ligt in beide gevallen op de loer, zeker voor de vele eenpersoonshuishoudens onder hen. Eenzaamheid en eigen regie houden direct verband met elkaar. Wij denken dat in twee richtingen actie ondernomen moet worden. De eerste richting is het herontwikkelen van bestaande woonmilieus tot levensloopbestendige woonmilieus – een lijn die ook te herkennen is in de beleidsbrief van 4 juni (Ministerie van BZK) over langer zelfstandig wonen. De tweede is het bieden van een nieuw verleidend aanbod, leefstijlgericht en attractief voor de doelgroep op een nog jongere leeftijd. Naar onze mening moeten we beide richtingen snel oppakken.

Hendrik: "Ik zou het leuk vinden als Senior Smart Living een plek zou zijn waar wel van alles te doen is, samen met andere actieve bewoners. Dat vind ik veel belangrijker dan zon. Het liefste van dezelfde leeftijd, want jongere bewoners zijn met andere dingen bezig. Die hebben daar dus minder tijd voor."

De kansen die de emotionele kant van wonen biedt worden onderschat. Woonvormen, specifiek voor senioren, zoals het verzorgingshuis, zijn voornamelijk op basis van ratio ontstaan. Er moet zorg geleverd worden, dus doen we dat, en het woonplezier is volgend. Het woord 'geschikt' wordt vele malen belangrijker geacht dan het woord 'aantrekkelijk'. Het lijkt soms wel het summum in wat we kunnen bieden in de huisvesting voor ouderen ...

Vanuit de emotionele kant van wonen ontstaan er in de nabije toekomst veel verschillende woonvormen die aantrekkelijk zijn voor senioren en waarnaar veel vraag bestaat. Daaronder zullen gevarieerde vormen van groeps- wonen in combinatie met leefstijlkeuzes zijn, met meer of minder gemeenschappelijke voorzieningen en verschillend in omvang. Inlevend in de doelgroep zullen ontwikkelaars woonvormen ontwikkelen op basis van verschillende kernwaarden. Een concept dat zich richt op nabuurschap ziet er anders uit dan een concept dat nostalgie als basis heeft, of veiligheid, of vertrouwen. Het is maar wat je klanten aanspreekt.

Kernwaarden

We zijn de conceptontwikkeling van Senior Smart Living gestart met het formuleren van onze kernwaarden, de waarden van onze doelgroep. Dat past in de co-creatie waarin de planvorming plaatsvindt. Verbinden, genieten, ontplooiën ... leven! Dat is waar het de doelgroep om gaat, zo blijkt uit de vele gesprekken die we voerden. Verbinding met leeftijdsgenoten, ideeën en interesses en alle andere invalshoeken die je maar wilt zien; genieten van wat het leven te bieden heeft en van wat jij de samenleving kunt bieden; en

jezelf blijven ontplooiën voor jezelf en anderen. Leven dus.

Belangrijk in Senior Smart Living is het clubhuis als ontmoetingsplek en hart van zowel de fysieke buurt als van de bewoners. Alle bewoners zijn hiervan verplicht lid. De voorzieningen in en om het clubhuis worden in een combinatie van vrijwillige en professionele inzet beheerd. De voorzieningen zijn opgeleverd voordat er woningen staan. Een greep uit het aanbod: zwembad, tennisbaan, fitness, denksport, theater en verenigingen, horeca, servicecentrum. De omvang van Senior Smart Living is afhankelijk van het aantal voorzieningen. Voorop staan de menselijke maat en de betaalbaarheid van een gevarieerd en lekker pakket aan (recreatieve) voorzieningen.

Senior Smart Living heeft een omvang ergens vanaf 150 woningen en combineert waar mogelijk nieuwbouw met bestaande woningen. Er zijn huur- en koopwoningen in verschillende prijssegmenten en verschillende woonmilieus. Ongeveer 30% is goedkoop (beneden 200.000 euro), 40% middelduur en 30% duur (boven 300.000). In een recente enquête onder een aselechte groep 50-plussers geeft 43% van de respondenten aan wel te willen wonen in Senior Smart Living. 44% zegt dat het wellicht interessant voor hen zou kunnen zijn. In dezelfde enquête geeft bovendien 85% van de respondenten aan naar buiten hun regio te willen verhuizen voor het concept Senior Smart Living.

Smart Living richt zich ook in hoge mate op een slim gebruik van nieuwe technologieën, optimale (en goedkopere) mobiliteit, goede bereikbaarheid van goede zorg, supersnel internet, communicatie, veiligheid en comfort in en om huis. Het is het streven om in en om huis slimme, handige en niet gekunstelde oplossingen te hebben voor zaken van alledag. Elektrisch vervoer is daarin mogelijk een denkrichting. Maar ook zaken als straatverlichting op basis van beweging, slimme systemen voor een prettig klimaat in huis of gemakkelijke communicatie met buurtgenoten of zorgprofessionals zouden onderdeel van 'smart living'

kunnen zijn. Nog toekomstgerichter, waardevaster en gebruiksvriendelijker door nieuwe technieken dus.

Samen

In onze projecten hebben wij gemerkt hoe belangrijk senioren het vinden dat hun kernwaarden rond de participatiesamenleving een plek krijgen in beleids- en planvorming. Uit de genoemde enquête (komt eveneens naar voren dat het gros van de senioren actief wil zijn in een buurt. Dat kan betaald of vrijwillig, of allebei tegelijkertijd. Niets doen geniet in ieder geval niet de voorkeur. Het aandeel mensen dat niets wil (of kan) doen, neemt zoals te verwachten wel toe bij het stijgen van de leeftijd. In dat kader is het interessant om te weten wat de invloed is van verschillende woonmilieus op de versterking van de participatiesamenleving en met name de rol van senioren daarbinnen.

De wens onder ouderen om zo lang als mogelijk gezond en vitaal te blijven, de regie in eigen hand te houden en maatschappelijk betrokken te zijn, neemt de laatste jaren toe. Enkele jaren geleden heeft Movisie in de trendstudie *Vergrijzing in Nederland* deze ontwikkeling samengevat onder de noemer 'ondernemend ouder worden'.

Senior Smart Living is bij uitstek een ondernemend woonconcept dat ruimte biedt om, waar de bewoners dat zelf willen, zaken met

elkaar te delen of zaken samen op te pakken. Een schot voor de boeg: delen van kennis, aandacht en ervaringen; of het samen inkopen van zorg, energie, hypotheek, mobiliteit, activiteiten en gemeenschappelijke voorzieningen.

Het 'delen als het nieuwe hebben' werd ook al benoemd in de Trendrede 2014, die vanuit dat thema vervolgt: "Hoe rijker de samenwerking, hoe waardevoller de immateriële beloning. Samenwerking is een vorm van wederzijds belonen. Er wordt waarde gecreëerd zonder dat er geld rond gaat. Dat komt er bij veel nieuwe vormen van samenwerken niet of nauwelijks aan te pas. Binnen oude systemen heet dat gratis. Een betere term is wederkerigheid." Alhoewel senioren vaak aan de wieg hebben gestaan van die oude organisaties, is deze trend er ook één die hen aanspreekt. Wellicht is het even wennen dat je nooit precies weet, of en wanneer iets dat je geeft terugkomt. Maar eigenlijk doet het er niet zo toe. Omdat we vanuit gelijkwaardigheid duurzame waarde creëren.

Maar mocht het delen – zoals hiervoor omschreven – toch niet vanzelf ontstaan, dan zijn vouchers of een sociale munteenheid als betaalmiddel voor diensten mogelijk een prikkel voor daadkracht en een bindmiddel voor gemeenschappelijke waarden. Misschien dat zo'n economie ook in Senior Smart Living zou kunnen ontstaan.

Wens om activiteiten te verrichten in de wijk				
Leeftijd	Ja, op vrijwillige basis	Ja, betaald	Nee, ik doe liever niets	Misschien / weet ik nog niet
55 – 64 jaar	57%	35%	3%	31%
65 – 74 jaar	58%	18%	2%	35%
75 – 84 jaar	53%	13%	13%	27%
85 jaar +	50%	0%	25%	50%
Totaal	57%	26%	4%	33%

De wens om actief te zijn benutten we ook in het ontwikkelproces van Senior Smart Living. De doelgroep helpt mee in de planvorming. In werksessies en door middel van veel gesprekken delen we wensen, ideeën en inzichten, om die vervolgens te vertalen in het project. Een deel van die wensen zullen we terugzien in de architectuuropvatting van Senior Smart Living. Het wordt een buurt met een frisse uitstraling waar kleinschaligheid, de herkenbaarheid van afzonderlijke woningen en comfort hand in hand gaan. Maar ook zorgeloos, veilig, groen, ontmoeten en privacy. Om helemaal jezelf te kunnen zijn.

Rianne: "Ik kan nu alles. En zo sta ik ook in het leven."

Literatuur

- Grijs Kleurt de Stad.* (2014). Beyond Now.
Senior Smart Living Enquête. (2013). Beyond Now, Blauwgoed, Inbo, Syntrus Achmea.
Statline. (2014). Centraal Bureau voor de Statistiek.

- Gunnarson, J. (2012). *Hostmanship. Vårdskapet Utveckling.*
Transitieagenda Langer zelfstandig wonen. (2014) Den Haag: Ministerie van BZK & ministerie van VWS.
Hoeveel mensen zijn eenzaam: Nationaal Kompas Volksgezondheid. (2014). Den Haag: Ministerie van VWS & RIVM.
Trendstudie Vergrijzing in Nederland. (2014). Movisie.
Werksessies en expertmeeting. (2013). Senior Smart Living.
Sievers, Alex, (2013) Participatiesamenleving. In *VHV-Bulletin.*
Trendrede 2014 (september 2013). Zie: info@trendrede.nl.

Over de auteur

Ir. Alex Sievers MCD werkt als partner van Beyond Now BV aan vraaggerichte concepten vastgoedontwikkelingen, woningmarktstudies en de organisatie van studiereizen in binnen- en buitenland.

Websites: www.beyondnow.nl en www.seniorsmartliving.nl

Contact: alex@beyondnow.nl; 06 50685175